

ԿՐՕՆԵԿԼՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՌԱԲԵՐԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐԲԸ

(Հարունարկութիւն. տես թիւ 10) :

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Թէ Լսաբանս շնորհ լաւաւն օրը սորբե պա-
հեւին և անոնց զոհերն իողաց, ու իրե-
րոնեկն զոհերն ընարեց :

Խիստ կը վախեամ, Տէր իմ, այն բա-
նէն՝ որ հզօր եւ փառաւոր Լստուած
ըսաց Սաղարիայի բերանով Ա. զիսոյն
մէջ, ուր հեթանոսաց զոհերուն վերայ
այսպէս ակնարկութիւն ու ձեռնարկ
կութիւն կ'ընէ. « Լսեաւեցի մինչեւ
յարեւմուտք հեթանոսներն իմ ան-
ուան մարտը զոհեր մատուցանեն » (1) :
Ըրդ, Տէր իմ, ես այնպէս կը մտածեմ
որ մեր զոհն ընդունելի չէր, բայց մի-
այն անոր համար սահմանուած տեղը,
այսինքն սուրբ Տան մէջ մատուցուե-
լու ըլլար, որ տեղաց՝ այսինքն Լսե-
տեաց երկրէն և մեր զոհէն զրկեց ըզ-
մեզ Լստուած, ու աշխարհիս չորս կող-
մը յրուեց. և հիմայ հազար տարի է
որ եկաւ հասաւ մեր գլուխը, և կա-
տարեցաւ Լստուածոյ մեզ համար ըսածն
Լսայի մարգարէի բերանով և օրինակ
ներով ԻՐ զիսոյն մէջ, ուր կ'ընէ. « Է-
ցաւ կուծը, եւ ասկէ յետոյ հա-
ւարում չկայ » (2) : Աւտի եկաւ կա-
տարեցաւ մեր վերայ Սաղարիայի բե-
րանով Լստուածոյ ըսածը. թէ « Իմ կամ-
քս ձեզ հետ չէ, և ձեզմէ զոհ չեմ
ընդունիր » (3) : Լսլ և Լսայեաց բերա-
նով ըսածն այլ մեր վերայ կատարեցաւ :

որ Ա. զիսոյն մէջ կ'ընէ, « Չեր չա-
բաթները, ձեր տօներն և ձեր զոհերը
չեմ ընդունիր, վասն զի դուք ամենքդ
այլ իմ բարկութեանս ներքեւ էք » (4) :
Կարծեալ նոյն մարգարէին յիշեալ
զիսոյն մէջ Լստուածոյ ըսածն այլ լի-
ցաւ. « Ի՞նչ պիտի լինի ձեր այդ զոհե-
րուն բաղմութիւնը. ինչո՞ւ կը յաճա-
խեցնէք ինձ աշխարհի ու նոխարի մե-
րու զոհերը, ես արհամարհեցի հարթե-
րու արիւնն և աշխարհի ու նոխարի մի-
սերը. երբ զանոնք իմ առաջս մատու-
ցանք լինիր, չեմ ընդունիր զանոնք
ձեզմէ : Պարտաւ տեղն իմ մարտը քա-
րերս մի պղծէք. զոհեր այլ մի նուի-
րէք, վասն զի ձեր խռնակն ու շարաթ-
ները չեմ ընդունիր ձեզմէ. որովհետեւ
իմ անձս ատեց զանոնք : Թէ որ ձեռ-
քերնիդ ինձ բարձրացնելու լինիր, կը
դարձնեմ ձեզմէ իմ երեստ. և եթէ
ձեր աղաչանքները յաճախեցնէք, չեմ
ընէր. վասն զի ձեռքերնիդ արիւնով
լիք են, եւ ձեր ամեն զոհերն հոտած
մարմնոց պէս են, որ արտաքին դրան
բակէն դուրս կ'եննէ : Լսլ ու որ ցու-
կը զոհէ ինձ, մարդոց գլուխ կտրելու
պէս է. եւ ու որ նոխարի զոհ կը մա-
տուցանէ ինձ, միտ մատուցանելու պէս
է, և գինի մատուցանողը՝ խաղի արիւն
նուիրողի պէս » (5) : Լսլ Լստուածոյ այս

(1) Տես Երես 163, էջ Ա. վկայութիւն 1 :

(2) Չի կայ իմ և յաճախեալ զոհեցի ձերոց, ա-
տէ Տէր. յաղեալ իմ ոգնակիզօք ինչոց ձերոց. և
զճարտքս գաւառաց, և զարիւն յրաւ և նոխարաց ոչ
կամիմ, և ոչ թէ գոյցէք յանգիստն լինել ինձ : Ա՞յ
իսկ ինչոքեաց զայդ ի ձեռաց ձերոց. կոխել զգա-
ւիթս իմ մի յաճախէք : Եթէ մատուցանեցէք ինձ
նաշն՝ զուրկ եւ խռնակէք ձեր պղծ են ինձ. զգը-
րս խաւանաց ձերոց, զշարաթս, և զօրն մեծ ոչ տա-
նում յանձն : Զպատհի և զգատարկութիւնս և զամ-
տաղրութիւն ձեր, և դո՞ւնա ձեր ատեաց անձն իմ : Յա-
ղեալ իմ ձեռք. ոչ եւս ներեցիք մեզոց մերոց, յոր-
ժամ համբաւեացէք զձեռք ձեր՝ դարձուցիք զեր-
սո իմ ի ձեռք. և եթէ յաճախեցէք յաղթմս՝ ոչ
լուայց ձեզ. զի ձեռք ձեր լի են արեամբ. Ե. Ա.

(1) Տես Երես 163, էջ Ա. վկայութիւն 1 :

(2) Այն վկայութիւնը եօթանասնեկ թարգմա-
նութեան ԻՐ. զիսոյն մէջ չկայ, այլ Ժ. Զ զիսոյն.
10 համարին մէջ կ'ընէ « Եւ մի կոխեցին զինի ի
հեծանս քս, քանզի պահատեաց » :

(3) Տես Երես 163, էջ Ա. վկայութիւն 1 :

զահերէն երես դարձնելն ուրիշ բան չցուցնէր, եթէ ոչ մեր մարմնական ու թանձրագոյն զահին 'ի հագեւորական և 'ի նուրբ զահի փախուիլն այն արդար Տիրոջ՝ որ մօի տեղ հաց սահմանեց, և մօի թանձրութեան տեղ՝ ջուր, արեան տեղ՝ անապակ գինի, և մարդ՝ որ Մատուցոյ կը մատուցուի հագեւորապէս և ընդունելի եղանակաւ. և ոչ մեր ձեռք գլխատուած կենդանեաց նման, զոր մարգարէն հասած մարմիններու կը նմանեցնէ: Սակայն մէք Մատուցոյ եմք և առ Մատուած կը վերագառնամք յաւմենայնի ինչ որ մեզ պատահելու լինի:

Բայց որովհետեւ չհաւատացնէք, Տէր իմ, այն մարգարէիս ձեռք Մատուցոյ խօսեցածին, որ այնքան յայտնի կը գրէ մեր զահերու վերայ ըսածները, նաեւ Արեւմտայի ձեռք այլ ըսաց է. գլխոյն մէջ. « Կանչեցէք մերձաւորներն 'ի զահ, և կերէք անոնց հետ ձեր զահերուն միտք. վասն զի ձեր հայրերը Ագիպտոսէն դուրս հանած օրը, զահի համար պատուէր չտուի անոնց, այլ ըսի՝ իմ ձայնիս մօիկ ըրէք, և ես ձեզ Մատուած ըլլամ, և դուք ինձ ժողովուրդ եղէք: Թէ որ երթաք բոլոր այս ըսածներով՝ զոր կը պատուիրեմ ձեզ. բարի ըլլայ ձեզ: Այլ չսեցին և տիանջ չգրին իմ ժողովուրդիս »: (1) Այլ դու, Տէր իմ, գիտես այս բանս, բայց Մատուցոյ եմք յամենայնի ինչչոյի բան որ պատահեցան մեզ:

(1) Այսպէս առ Տէր զօրութեանց Մատուած Խորայելի. զաջակէզր ձեր ժողովեցէք հանդերձ զօհիք ձերովք, և կերայք միմ. զի ոչ խօսեցայ ընդ հարսն ձեր, և ոչ պատուէր ետու. նոցա յաւուրն յորում հանի զնոսա յերկրէն Ագիպտոսացոյ՝ վասն բանի ուղեկիցաց և զահի: Այլ զայս բան պատուիրցին նոցա, և տեսմ. ըստարար ձայնի խնամ, և ես եղեց ձեզ Մատուած, և դուք եղիցէք ինձ ժողովուրդ, և գնաովք յամենայն ճանապարհս իմ զոր պատուիրցի ձեզ, զի բարի լինիցի ձեզ: Եւ ոչ լուան ինձ, և ոչ անոաց ունին նոցա: Երէմ. Է. 21—24:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Բ .

Սինաիոյն Թեթեմն և Եկեղեցոյն ընդհանր իմնը կ'ապացոյցանէ այն խօսով զոր Տէր խօսեցաւ Ուեբելոյն:

Այլ վախճամ, Տէր իմ, որ Ա. օրինաց գրքին ԻԵ. գլխոյն մէջ գրուած խօսքով սինաիական և եկեղեցին կ'իմացուի: Որովհետեւ ըսաց Տէր Իսահակայ կ'ընէ կան Ուեբելոյն. « Արեւ ազգ կան արդանդ իդ մէջ, և երկու ժողովուրդ պիտի խրկուին քու որովայնէդ, և մի ազգը քանդմիւս ազգը պիտի գերազանցէ եւ մեծը փոքրին պիտի ծառայէ » (1): Տէր իմ, Ուեբելոյ Հրէից և հեթանոսաց մայր էր. մեծ և անդրանիկ ժողովուրդն էր սինաիական պատուոյ և խնամութեան մասին որով օժտեց Մատուած, այսինքն սինաիական զարդարեց: Իսկ երկրորդական ծընունդ և փոքր ժողովուրդ Մատուցոյ մօտ՝ հեթանոսներն էին, որոնք իրենց անհաւատութեան եւ սգիտութեան մէջ մնացին:

Բայց, Տէր իմ, եթէ Մատուած զխրայէն սպաննեց, ինչպէս կը գրէ Լսայի, այն ժամանակ իրաւ ու ճշմարտապէս դարձաւ բոլոր սինաիական որ է մեծագոյնը, ու ծառայեց հեթանոսաց՝ որ փոքրագոյնն էր, որպէս զի Մատուցոյ առ Ուեբելոյ զուցած խօսքը կատարուի. « Սէկ ազգը միւս ազգէն գերազանցէ »: Իսկ եկեղեցւոյն համար ևս Դաւթի բերանով կ'ըսէ ԽԵ սաղմոսին մէջ. « Յանդիման կեցաւ թողււհին քու աջ գիդ ոսկեթել զգեռներով եւ պէս պէս գունով զարդարուած » (2):

Այս, Տէր իմ, յանդիման կեցու

(1) Երկու արգք են յարգանքի քում. և երկու ժողովուրդք յորովայնէ քումմէ պառցին, և ժողովուրդ զժողովուրդեանք էլ և էլ առնիցէ, և երեցն կրտսերոյն ծառայեցէ: Ծն. ԻԵ. 25:

(2) Կաջցէ գլխոյ ընդ աջմէ քումմէ ի հանդերձ ոսկի հուռն զարդարեալ և պաճուճալ: Սաղ. ԻԴ. 10:

ցած է, ըստ որում հեթանոսաց եկեղեցին՝ որ Թագուհի կը կոչուի զանազան լեզուաց պատճառաւ որոնք նոյն եկեղեցւոյն կը ծառայեն զիւր ու ցիւղ գուներու պէս զարդարուած է. վասն զի ամեն լեզուներ համաձայնութեամբ և ճշմարտապէս կը մեկնեն նոյն եկեղեցւոյն մէջ օրէնքները, սաղմոսներն և մարգարէից գրքերը: Իսկ ոմնաւորայն մի միայն լեզու ունէր՝ եբրայա կանը, և իւր զարդարանքը միապէս ներկուածի պէս էր:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

Նոյն Բանը Իսրայելացիներէ Սաղաւիս մարգարէի խօսակերպէն:

Եւ վախճան, Տէր իմ, վերը տուաւ մէջ բերած մարդարէական խօսքերուն վերայ. որովհետեւ կ'ըսեն թէ, Մատուած սինաիական լսաց. «Իմ կամքս ձեր զոհերուն մէջ չէ. վասն զի արեւելքէն մինչեւ յարեւմուտք մեծ է իմ անուան հեթանոսաց մէջ, որոնք իմ անուան մարդը զոհեր կը նուիրեն» (1): Ինչպէս և բնութեամբ իսկ մարդը է ջուրն և գինին, և աղւրն՝ որոնցմէ կ'ըլլայ զոհը, որ մաքրուելու և լուացուելու կարօտութիւն չունի: Իսկ զոհերուն միայն լուացուելու և զոհերէն կենդանեաց փորը մաքրուելու պէտք ունին. նոյնպէս և զոհարանին տեղը պէտք է որ լուացուի, ուր կը թափուի զոհերուն արիւնն ու արարտութիւնը: Վասն զի թէ որ չլուացուին՝ սարսափ կը պատճառեն զոհը կատարողներուն: Իսկ հացի և գինւոյ զոհին մէջ անխոյրելու ըստ մի ձևայ: Պատուականագոյն պատառ մի է, որոյ մէջ գործարի ըստ չորսունակիր, երբ մարմնապէս եւս զայն մոտեցուլ ըլլամք: Եւ կարծեմ, Տէր իմ, այս զո-

հին համար ըստ Մատուած Պողոսնի ձեռք Մաւիայ Ժէ գլխոյն մէջ, թէ «Պատուականագոյն է սիրով մեկտեղ եղած պատառ, բան թէ պատերազմով եղած պարարտ հարկը» (1): Սիրոյ մարդը պատառ, Տէր իմ, հեղու թիւնն է, և փոխադարձաբար յանցանոց ներքը. իսկ պատերազմով պարարտ հարկը ակն ընդ տական բաժնի է և թշնամեաց ծածուկ մահը: Իւրեմն, Տէր իմ, սինաիական զոհը՝ պատերազմով եղած գէր հարկն է, իսկ եկեղեցւոյ զոհը սիրով մեկտեղ եղած պատառն է, և այս նոյն սիրոյ համար կ'ըսէ Մատուած «Պատուականագոյն է պատառ»: Եւ խիստ գեղեցիկ ցոյց կուտայ Մատուած զեկեղեցին Պողոսնի բերանով եղնիկներու նմանեցրելով զայն Մաւիայ Ե գլխոյն մէջ. «Եղնիկը սիրելագոյն է Մատուծոյ մօտ իւր նախանձաւորութիւն, որոյ ծիծերն ամեն ժամանակ քեզ կաթ կուտան, և նորա սերը յախտեանապէս կ'ուրախացընէ զքեզ» (2): Եւ կերպով մի կրնայ յարմարիլ եթէ ըսելու ըլլամք՝ սինաիական եղնիկն է. բայց անկարելի է որ նորա վերայ մեկնեմք, մանաւանդ անոր համար որ սինաիական մի նախանձաւոր չունի՝ այլ շատ. և իւր նախանձաւոր ներն էին Սաղաւիս ու Մարսի, Գանիէ, Եւրպի, Երեմիա և այլ նմանք: Եւ Մատուծոյ սիրելի եղած եղնիկը եկեղեցին է՝ նորա (Մատուծոյ) նախանձաւորութեամբը. և Մատուծոյ և եկեղեցւոյն համար գրուեցաւ թէ «Եղնիկը սիրելագոյն է Մատուծոյ մօտ իւր նախանձաւորութեամբը, որ ազնուա-

(1) Եւս է պատառ մի համար խաղաղութեամբ, բան զոհն լի զեղեք և բարեք թշնամութեամբ: Աւագ. Ժէ. 1:

(2) Եղնի սիրոյ և յաւանակ շնորհաց խօսեցիլ ընդ քեզ. . . և ընդ քեզ եղեցի յամենայն ժամ. զի եթէ զնորա սիրով գնուցնու, բաղմոքստիկ եղեցիս: Աւագ. Ե. 19:

(1) Տէր Երեմ. 163. էջ Ա. վերջութիւն 1:

կանութեան և շնորհաց մասին նմանը
չունի : Յետոյ կուտեցրնէ , Տէր իմ ,
ըսելով “ Աստուծո՛վ թող կաթ կու-
տաս ա մէն ժամանակ , նորա սիրոյն յա-
ւիտենական ուրախանաս ” :

Արդ՝ այս խօսքերով Աստուած ցոյց
կուտայ թէ եկեղեցւոյ զոհը (զմարդ)
կարգաբացրնէ , և Աստուած զայն մօր
կը նմանեցրնէ որ իւր գաւկըները կա-
թով կը սուցանէ , և այն խօսքով որ կ’
սէ թէ՛ նորա ծիծերը կաթ կուտան
քեզ , հոգեւորապէս գինիով եղած
խորհրդոյ նիւթը կը յայանէ , և ծիծե-
րը կը յայանեն թէ խորհուրդն իւր ու-
րիշ մասերուն մէջ ցանկալի կերակուր
և բաւական եղող խորհուրդ է : Այ-
սոյն զոհը ուրախանալով կը կատարէ
եկեղեցին հազար տարինն ի վեր է
մինչեւ ցայսօր , այն ժամանակն՝ որ
Աստուած սինակոսոյն իւր զոհն մա-
տուցանելն զրկեց :

Իսկ այն նախանձաւորն որով եկե-
ղեցին այնքան հաճելի եղած է Աստու-
ծոյ , Քրիստոս տէրն է , և նորա ծիծե-
րը՝ յաւիտենական գինի կուտան , ուս-
կէ կը ծագէ յաւիտենական ուրախու-
թիւնը : Զըսել թէ՛ միւս և գիրութիւն
կամ արիւն կուտայ , որոնք սինակոսի-
այն մատուցած զոհն բաղկացու մա-
տուցանելն են , ուսկէ Աստուած զրկեց
զմեզ հազար տարի է հիմակ : Սակայն
մեք , Տէր իմ , Աստուծոյ եմք :

Այլ սինակոսոյն կը նմանէր կնկան՝
բայ ի Աստուծոյ ուրիշ այրեր եւս ու-
նեցող , և կարցս թէ զայն և թէ սուրբ
տունը : Իսկ այս եկեղեցին եղնիկն էր
անապատին մէջ՝ աւանց այրի , բայց
Աստուած նորա տեղը լցուց , վասն ո-
րոյ նոյն հզօրն ու փառաւորը կ’ըսէ Ա-
ստուծոյ ձեռօր ԿԳ գլխոյն մէջ . “ Աշա-
նած աղջիկներն՝ երկի ունեցողներէն
աւելի պատուական են (1) ” :

ձեռք նոյն մարդարէն կ’ըսէ . “ Այս պի-
տի ընեմ՝ կ’ըսէ տէր Աստուած՝ այ-
գին ու գետներն որ իմ ընտրեալ ժո-
ղախնդս իմէ , և դու Յակոբ չհա-
ղանդող , և դու խորայէլ չսող (1) ” :
Ինչպէս որ մեք եմք չհաղանդող , ու-
տկանջ և աչք չունեցող , որոյ համար
այս գերութիւնս հասաւ մինչեւ հա-
զար տարին լրանալը : Այլ կը վախճամ ,
Տէր իմ , մեր օրինաց համար , որ պատ-
րաստունի բարկութեան կատարու-
թիւնը , և կ’ըսէ՝ ակն ընդ ակն , և
այն : Իսկ այն եղնիկն որ մէկ նախան-
ձաւոր միայն ունի , կ’ըսէ իւր փառա-
ւոր աւետարանին մէջ է գլուխ 39 հա-
մար Անտիօքսի . “ Այլ որ քեզ ապրակ
տալու ըլլայ աջ ճնօտիդ , դարձու ա-
նոր միւսն այլ ” : Այլ իսկ իմ ԼԱ
տաղմտին մէջ կ’ըսէ . “ Ինչպէս մեծ ու-
շառ է , Տէր , քու քաղցրութիւնդ , զոր
երկիր զածներէդ ծածկեցիր և լցուցիր
նոյն քաղցրութիւնը քեզ յաւասցող
ներուն (2) ” : Այլ յայտնի է , Տէր իմ ,
որ սինակոսոյն ժողովուրդն օրինաց
պատիժներէն կը վախէր , այսինքն առաւ-
մին ընդ առաման բաւեւ , որովհետեւ
նորա կատարու իլը մօտ էր : Իսկ եկեղե-
ցւոյ ժողովուրդն Աստուծոյ քաղցրու-
թեան կը յուսայ , որ իւր երկօրն ըն-
դունած տաղմտին վախարկն չապաւ-
կէր , վասն որոյ և Աստուած հեթանոս-
ներէն եղած ժողովուրդին պատրաս-
տեց իւր խիստ մեծ քաղցրութիւնը
զոր Հրէիցմէ պահեց : Սակայն Աս-
տուծոյ եմք ամէն գիտութեամբ մէջ :

Իսկ ՏԳ գլխոյն առաջին համբն ասոր համեմատ
կ’ըսէ . “ Եւստո մը են որդիք սննդկից՝ առաւել քան
զարամբան ” :

(1) Նոյն գլխոյն մէջ դարձեալ այսչափ միայն կ’ը-
սէ ժողովուրդեան բերնէն . “ Արբա՛համ ոչ գիտաց
զմեզ , և խորայէլ ոչ ծանեաւ զմեզ ” :

(2) Արցես զի բազում է ողորմութիւն քաղցրու-
թեան քա , Տէր , զոր պահեցիր երկիր զածաց քոյ :
Արարեր դու այնպիսի զք յաւասցող են ի քեզ ա-
ռաջի որդւոց մարդկան : Ստ՝ 1 . 20 :

(1) ԿԳ գլխոյն մէջ չորս բերած վիպաութիւնը .

ԳԼՈՒԽ ԻԴ .

(Թէ որի պահէն սաղմոսերգութիւնն ընդունի-
լի է (Եսայ-Ժ) :

Կը դողամ, Տէր իմ, չըլլայ թէ Լը-
տուած մեզ համար խօսեցաւ Լսացեայ
բերանով իմ գլխոյն մէջ. « Չեր քովն
այն մագարեութիւններն ըլլան կըն-
քուած գրքի խօսից նման, զոր չկրնար
բանալ կարգացողը, և ոչ գիտութիւն
ունեցողը » (1) : Լը նախաստեղծալ որ-
դւոց վերայօք, որոնց համար ինչպէս
ըսինք՝ քանի քանի տեղ խօսեցած է Լը
տուած, նոյն գլխոյն մէջ կ'ըսէ. « Օա-
նթապոլիսն Յակոբայ սուրբն և Խորա-
յէլի Լստուածն աւետարանեն, եւ
տգէտք գիտութիւն ստանան, երգե-
ցողք օրէնքներն իմանան (2) » :

Յայտնի կը տեսնեմ, Տէր իմ, որ
հազար տարի է մինչեւ հիմայ՝ տգէտ
սաղմոսերգողները մեր օրէնքներն գի-
տեն և կ'ուսուցնեն : Լը ո՞վ են տգէտք
ըսածներն, եթէ ոչ հեթանոսները, և
ուրիշ ո՞վ պիտի լինին սաղմոսերգողնե-
րն՝ որ մեր սաղմոսներն և մարգարե-
ութիւններն անոնց եկեղեցիներուն
մէջ կը կարդան, եթէ ոչ քրիստոնեա-
ներն : Լը այս սաղմոսերգողներուն
համար կ'ըսէ Լստուած Գաւթի բե-
րանով Ղե գլխոյն մէջ. « Տիրոջ նոր
երգ երգեցէք, որ սքանչելիքներ ըրաւ » :
Լը ինչ է նոր երգն ու հինը, Տէր իմ,
եթէ ոչ նոր կտակն ու հին օրէնքը :
Կա եւ նոյն սաղմոսերգողաց համար
կ'ըսէ Լստուած Գաւթի մարգարէի ձե-
ռօք Ղե սաղմոսին մէջ, « Լը գեցէք Տե-
րոջ բոլոր երկիր, սաղմոս ըսեցէք նո-
րա անուան (3) » : Երբ տեղը կ'ըսէ

դարձեալ. « Վեզ երգեն և քաւ ան-
ուանդ սաղմոս ըսեն բոլոր սղագաց ցե-
ղերը (1) » . և եզակի ձայնով՝ Խորայե-
լի ցեղը չըսէր : Գարձեալ նոյն սաղմո-
սողաց համար կ'ըսէ Գաւթի բերանով
ՉԸ սաղմոսին մէջ. « Լը քանի ժողովը
դին որ դիտէ աղաղակը, քաւ երեսիդ
ըւտովն երթան (2) » : Լսոր համար գը-
տուած է, Տէր իմ, ՉԸ սաղմոսին մէջ :
« Վեզ երգեր խօսին ժողովուրդներն
իմ Լստուածոյս տանը մէջ (3) » : Լը
հիմայ հազար տարի է, քանի որ մէք
Հրեայքս սուրբ տանը մէջ սաղմոս
չեմք խօսիր : Կ'ըսէ դարձեալ Գաւթի
նոյն սաղմոսաց համար. « Լը գեր եր-
գեն Լստուածոյ տան մէջ յաւիտեա-
նըս (4) » : Լը մեզ համար կ'ըսէ ՃԼԹ
սաղմոսին մէջ. « Ինչպէս Լստուածոյ եր-
գեր երգեն օտար երկրի մէջ (5) » :

Լը ինչ կերպով կրնամք յուսալ,
Տէր իմ, երկիրն ու անուան ստանա-
լու, այն ժամանակիս մէջ որ Լստուած
Լմովաց մարգարէին բերանով կ'ըսէ Գ,
գլխոյն մէջ. « Ինչպէս Խորայէլն և չպի-
տի կանգնի. Խորայէլի կոյսն ինկած է,
և չպիտի բարձրանայ (6) » : Երբ մար-
գարէն Թ գլուխը կ'ըսէ, « Լը պիտի
գայ նեղութիւն, և անոնցմէ փախչողը
չպիտի ապրի. և եթէ Կարմելու լեռը
պահուելու լինին, անկէ եւս զանոնք
պիտի գլորէ իմ ձեռքս, և եթէ ծռ
վուն խորն իջնելու լինին, հոն եւս
պիտի խրկեմ վիշապներն որ խայթեն

դՏէր և օրհնեցէր զանուն նորա : Եւթ. Գ. Ե. 1 :

(1) Մատուցէր Տեառն տոհմի պղանց, մատուցէր
Տեառն գիտաւ և զգտաւ, մատուցէր Տեառն բղ-
փաւս անուան նորա : Եւթ. Գ. Ե. 7 :

(2) Երանի ժողովուրդեան որ դիտեն զօրհնութիւնս
քո Տէր, Երբ երեսոց քոց զնաոցեն : Եւթ. ՉԸ. 16 :

(3) (4) Սոքն երկու վկայութիւնները չկան :

(5) Զ խորդ օրհնեցողք զօրհնութիւնս Տեառն
յերկիր օտար : Եւթ. ՃԼ. 2. 4 :

(6) Անկաւ տունդ Խորայէլի, և ոչ ևս յաւելու-
ցաւ յաւելի : Այսին Խորայէլի կործանեցաւ յերկրի
խրաւմ, և չիք որ որ կանգնեալ զնա : Եւթ. Ե. 1. 2 :

(1) Տես յերես 152, էջ Ե, վկայութիւն 1 :

(2) Սուրբ արարչեն զտարրն Յակոբայ, և եր-
կիցեն յԼստուածոյն Խորայէլի, եւ ծանիցեն մար-
գարէս հոգւով վիմաստութիւն, և արանջողք ուս-
ցին զհնարանութիւն, և լեզուք թափախսոր
անայն խօսել զխաղաղութիւն : Եսայ. Ի. Թ. 23. 24 :

զանոնք . և եթէ իրենց թշնամեաց եւ
րեւելն գերութեան երթալու լինին ,
հոն պիտի խրկեմ սուրն որ սպաննէ
զանոնք , և աչքս նոցա վերայ պիտի
դնեմ չարի և ոչ բարւոյ համար (1) ։

Եւ այս բաներս Լուսուած մեր վերայ
կատարեց հաղար տարուան միջոցիս
մէջ , այն ժամանակէն մինչեւ ցայսօր
բանի որ ոչ երգերն և ոչ տաղմու
ներն կ'երգեմք : Սակայն Լուսուծոյ եմք
ամեն գէպքերու մէջ :

Ի յաջորդն :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԻԹՈ ՊԱՏԱՆԻ

(Հարունտիութիւն . տես թիւ 10) :

Ի Ա .

ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԼ ՁՄԻՏՍ :

Կրթութեամբ նաեւ միտքն ալ կը
կատարելագործուի : Աղբն երկու
սող բան մը միտքդ պահելու համար
որչափ կը տանջուէիր , հիմա գիւրու
սուանց նեղութեան ամբողջ երեւներ
բերնուց կը սերտես ու այնչափ բանի
խելք կը հասցընես , որ մէկը չկրնար ե-
թէ կրթուած չըլլայ , եւ աս ինչու .
վասնի զի կրթուելը ես :

Նշմարտութիւնը ճանչնալու հա-
մար , իրաց իրարու հետ ունեցած վե-
րաբերութիւններն հարկաւոր է գիտ-
նալ , հետեւանքները գուշակել , որով
ըսել է թէ պէտք է կրթութեամբ միտ-

(1) Այ՛ տղանցի ի նոցանէն փախուցեալն . և մի
գերծնի ի նոցանէ գերծնալն , Զի եթէ ծածկեցին ի
դժոխ , անտի ձեռն իմ իրարեցէ զնոսա , և եթէ եւա-
նիցեն յերկնս , և անտի իջոցից զնոսա . և եթէ թա-
ղիցեն ի բարձունս Արարելոյ , և անտի յաւքեցից և
սուից զնոսա : Եւ եթէ ընկեցին յաչաց խնց ի խորս
ծովու , և անդ հրամայեցից վեշտպին խալթել զնոսա :
Եւ եթէ զնոցեն ի գերութիւն առաջի թշնամեաց
խաբանց , և անդ հրաման տաց սրբի և սասանեցե-
զնոսա : Եւ հաստատեցից ի վերայ նոցա զայս . Ի
չարութիւն և ոչ ի բարութիւն : Ան . Բ . 1-4 :

քը կատարելագործել և իրեն պակա-
սութիւններէն զնեքը բուժել : Սոաց
պակասութիւններն են Տգիտութիւն եւ
Արարելութիւն : Տգիտութիւնն է ճշմարտու-
թիւնը ճշանալ . իսկ արարելութիւնն է
սուտ բանի հաւատարմութիւնը երկուքին ալ կը յաղթէ , ու
բով ասագայ տհաճութեանց առջիւր
կ'առնէ և անորմ կը պատճառէ : Ըսեն
մը կը կարծուէր որ գիտաւորնէր դըժ-
բաստութիւններու գուշակ ըլլան ,
ու սոտի անոնց երեւնալուն պէս կը կար-
ծէին որ ամէն տեսակ ձախորդութիւն
գլխուն պիտի հասնի . դարձեալ կը
կարծէին որ զանգակներն հնչեցնելով
մըրիկը կը դադրի . բայց ընդ հակառու-
կին անով աշտարակներու և զանգա-
կատուններու վրայ կայծակ կը զարնէր
չստ անգամ զանգակահարը սպաննե-
լով : Ըսաջ մարդիկ չէին ուղեր որ ար-
դոց պատուաստ ըլլուի (1) , որով շատե-
րն ալ կը մեռնէին , կամ շատերը այ-
լանդակ ու տգեղ կերպարանք մը կ'ու-
նենային : Տգէտը լեցուն է տեւորդա-
պաշտութիւններով . մեռելներէն կը
վախէ . սգիներէ , խրատիլակներէ ու
կախարդներէ կը տարսափի , և անոնց
վախէն խաղալու համար սուտ ու մուտ
ջերմեռանդութիւններ կ'ընէ , որով կը
բոնքը աւելի կ'անարգէ ու կ'անպա-
տուէ : Տգէտը հանդիպած բաներուն
հետեւանքը մտածելով ապագան գու-
շակելու տեղ , մտքաւոյց ըրած չըջա-
նէն ու աստղարաշխներուն ըսածնե-
րէն կ'ուղէ ըլլալիքներն իմանալ . ինչ
պէս նաեւ կը կարծէ որ լքի և ուրիշ
խաղերով բաղդը պիտի չինէ . խարե-
բաներու և կախարդներու մէջ կ'եր-
թայ կը նստի , ոչ խորդուս իրաւունք-
ները գիտէ , ոչ իրեն իրաւունքները
յարբժլ կուտայ , և ոչ ալ ինքը ուրիշ

(1) Տար երկինք որ երբեք աստղեմ տպեալ սու խոս-
քը փարատեր այս նախապաշարմունքը և մարդկային
սեռը ազատէր : (Տաւ . Օրինակ . քն) :